

ПОНЯТТЯ ПЕРСОНАЛУ АДВОКАТУРИ УКРАЇНИ

БАНДУРКА Сергій Сергійович - адвокат, доктор філософії

DOI:10.32782/NP.2020.2.22

У статті розглянуті окремі положення Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», які стосуються особистого складу адвокатури, який пропонується сприймати як персонал адвокатури України. Наголошено, що в сучасних умовах становлення та розвитку в Україні ринкових відносин, реалізації комплексу складних взаємопов'язаних соціальних, економічних і політичних змін суттєво зростає значення людського чинника та його ефективного використання як у масштабах всієї країни, так і в межах окремої організації, якою є і Національна асоціація адвокатів України. Людина, як особистість, стала найважливішим ресурсом будь-якої організації. Від того, як вона зуміла виконувати свої обов'язки, підвищувати свій професійний рівень, використовувати новітні технології, залежить ефективність усієї організації, її конкурентоспроможність.

Найважливіше значення в діяльності адвокатури України має персонал, його склад та стан, згуртованість, дисциплінованість, професійний рівень, здатність до розвитку, як головні умови ефективності Національної асоціації адвокатів України, як правозахисної організації.

Україна обрала напрямок свого розвитку Євроінтеграцію, підписавши 27 червня 2014 року Угоду про асоціацію з Європейським Союзом, тим самим взяла на себе зобов'язання про приведення власної правової та політичної системи у відповідність до вимог Ради Європи та ЄС. Впровадження стандартів європейської демократії, розвиток громадянського суспільства, розбудова правової держави обумовлюють глибинні зміни в усіх сферах суспільного життя.

Національна асоціація адвокатів України має вирішити низку нових напрямів діяльності та подальшого розвитку, що зумовлено загрозами кримінальної ситуації, рядом зовнішніх і внутрішніх загроз, погіршенням в останні роки соціально-економічних показників у країні.

Ключові слова: адвокат, адвокатура, працівник, персонал, служба, стандарти, система.

Актуальність теми

У Законі України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» обумовлено, що адвокат зобов'язаний підвищувати свій професійний рівень, але ні в законі, ні в інших нормативно-правових актах не регламентується можливість адвоката підвищувати кваліфікацію, та яким чином має це робити адвокат, та в які терміни. Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» визначає необхідність двох років практичного стажу роботи помічником адвоката або на іншій посаді, що передбачує наявність вищої юридичної освіти. Теоретично, підготовка визначається шляхом встановлення відповідності відповідної спеціалізації при здачі кваліфікаційних іспитів.

Але адвокату потрібно набувати послідовного розвитку, оскільки законодавство постійно змінюється, приймаються підзаконні акти, регулювання державного управління забезпечується не тільки оновленням правової бази, але і створенням нових органів влади, управління, об'єднань громадян, встановленням нових відносин.

У зв'язку з цим виникає необхідність розроблення наукових засад підвищення професійності адвокатів, що дозволить виявити їх приховані можливості, розширити межі їх знань, збільшити людський потенціал, зміцнити відносини, забезпечити більш ефективний захист прав і свободи людини, законних інтересів держави і суспільства.

Актуальність професійного розвитку адвокатів є невідкладною наявністю, але з метою конкретизації і чіткої спрямованості відповідних заходів з підвищення кваліфікації адвокатів необхідно визначити поняття, яке найбільш охарактеризує всю сукупність працівників системи адвокатури України.

Мета статті полягає в тому, щоб аргументовано обґрунтувати доцільність сприйняття всіх працівників адвокатури як персонал адвокатури України.

Аналіз наукової розробленості теми

Питання організаційної діяльності адвокатури України вже розглядалися в окремих наукових публікаціях, зокрема в статті О.Г. Яковлевої «Стандартизація адвокатської діяльності: вимоги сьогодення»¹, у статті Святослава Антоноука «Міжнародно-правові стандарти професійної діяльності адвокатури у цивільному судочинстві України»², у статті Наталії Чудик «Правовий статус адвоката в адміністративному судочинстві»³, у статті Н.М. Бакаянної «Міжнародні стандарти адвокатури: поняття, система, класифікація» та її дисертації «Функціональні та організаційні основи адвокатури України», у дисертації Каденко О.О. «Правовий статус Національної асоціації адвокатів України», у дисертації Фоміна О.І «Відносини адвоката з клієнтом за договором про надання правової допомоги», у дисертації О.О. Шандули «Адвокатура як інститут реалізації права на безоплатну правову допомогу», у підручнику С.Я. Фурса та Бакаянної Н.М. «Адвокатура України: Організація адвокатури». Але у вказаних та в інших наукових працях, мова ведеться в основному про права та обов'язки і відповідальність адвокатів.

У науковій літературі про діяльність адвокатури питання про розвиток працівників адвокатури України, саме про розвиток, а не

їх юридичну підготовку у вищих навчальних закладах, не розглядалися.

У Законі України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» вказано, що адвокатуру України, складають усі адвокати України, які мають право здійснювати адвокатську діяльність. У статті 4 визначено, що адвокатська діяльність здійснюється на принципах верховенства права, законності, незалежності, конфіденційності та уникнення конфлікту інтересів. Адвокат України може здійснювати адвокатську діяльність індивідуально або в організаційно-правових формах адвокатського бюро чи адвокатського об'єднання (організаційні форми адвокатської діяльності). У якій би формі індивідуально чи в складі об'єднання не здійснювалась адвокатська діяльність, адвокат зазнає певного управлінського впливу, виконуючи норми закону, дотримуючись вимог інших правових документів, статутних положень, адвокатського об'єднання чи Ради Адвокатів України та реалізуючи професійні обов'язки адвоката. Підвищення професійного рівня адвоката не може здійснювати хаотично, безсистемно. Процес підвищення професійного рівня потребує певної організованості та управління.

Виклад основного матеріалу

Характеризуючи діяльність адвокатури, її функціональні та організаційно-правові норми, вчені і працівники правозахисних та правоохоронних органів та організацій використовують термін «адвокатура України», який відображає організацію, професійну діяльність, а не людей, які працюють в адвокатурі України. «Адвокат» – це позначення професії, посади, фаховості, як термін учитель, лікар, інженер тощо, але за найменуванням фаху, посади, роду занять стоять живі люди, які виконують ті чи інші обов'язки, передбачені посадою чи професією. Як визначити загалом сукупність людей, які працюють в адвокатурі України: «кадри», «штат», «особовий склад», «співробітники», «людський капітал». Україна обрала своїм політичним курсом соціально-економічного розвитку – євроінтеграцію. Сучасна юридична практика в Україні показує, що серед першочергових реформ, які необхідно проводити і реалізовувати на шляху до вступу в Європейський Союз, необ-

хідно впроваджувати в життя українського суспільства європейські стандарти, у тому числі і в діяльності адвокатури України як самоврядної громадської організації.

У незалежній Україні відбулися зміни внаслідок яких людина «персона» стала в центрі всієї діяльності держави, оголошена найбільшою її соціальною цінністю. «Персона» походить від латинського «persona» – особа як людина = поважна особа, звідси «персонал» – особовий склад держави, підприємства, організації, фірми (або частина цього складу) виділені за ознакою характеру виконуваної роботи.

Персональний склад – склад осіб, що працюють в одній установі, фірмі, організації, підприємстві. Виходячи із сказаного і положення ст.2 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», у якій зазначено, що адвокатуру складають усі адвокати України, які мають право здійснювати адвокатську діяльність, можна зробити висновок, що адвокати складають основний персональний склад адвокатури, а всі інші особи, які працюють у системі адвокатури, є допоміжним, обслуговуючим складом. Адвокатура України – недержавний самоврядний інститут, який є незалежним від органів державної влади, органів місцевого самоврядування їх посадових та службових осіб, але діє в рамках законів, які створила держава, є частиною суспільства, а тому здійснює внутрішнє самоуправління відповідно до законодавства і норм суспільної моралі і етики.

Великий тлумачний словник сучасної української мови визначає «персону» як поважну, знатну людину, особу, людину як окрему особистість, «особу», що повністю відноситься і до складу адвокатури України. Поняття «персона», «управління персоналом», «персональний склад» стали вживатися в управлінській практиці і в науковій термінології лише на початку ХХІ століття. «Особовий склад» – термін, який вживався в радянські часи і в перше десятиріччя незалежності України, вже не відповідає реаліям сучасності, оскільки не відображає змін, які відбулися в суспільстві. Врешті «персона» є загальноєвропейським стандартом позначення людей, працюють в одній організації.

При характеристиці різних правових положень суб'єкта і об'єкта управління, зв'язків між ними, взаємного впливу, управлінських рішень і процесу управління вживаються різні поняття, такі як «людина», «особа», «особистість», «індивід», «кадри», «штат», «персона», «персонал». Попри схожість їх значення вони мають різний зміст.

Поняття «людина» вживається для вираження загальних якостей і ознак (Homo sapiens) властивих усім членам суспільства. Це поняття опосередковане, узагальнене, яке позначає всіх людей незалежно від статі, віку, походження і становлення, національності і інших ознак. Дитина, ветеран праці, чоловік та жінка, робітник, фермер, адвокат, військовослужбовець і інші індивіди є людьми. Окремі представники суспільства позначаються поняттям «особистість» і «індивід», які також містять різний зміст.

«Особистість» вживається, коли мова ведеться про окремо взятую людину. «Індивід» вживається в позначенні конкретної людини із своїм світоглядом, ім'ям та прізвищем, професією, приналежністю до громадянства і т. п.

Індивідуумами є і дорослі чоловіки, і жінки, і діти, але тільки як конкретні люди без врахування духовного, культурного, професійного розвитку, без врахування її особистих якостей біологічного та соціального стану,

Поняття «особистість» відображає людину з усіма рисами і якостями індивідуального розвитку, як підсумок становлення індивідууму, як сформований тип члена суспільства з усіма правами та обов'язками і особистими якостями. У цьому відношенні певну особистість можна характеризувати як висококласного спеціаліста, доброго сім'янина, надійного товариша, мудрого керівника.

У теорії управління в соціології, психології, державному управлінні, коли розглядаються питання соціального управління взагалі, використовуються поняття «люди» «людина», «людські ресурси» «трудові ресурси», якщо ж мова йде про юридичну діяльність конкретного характеру, то вживається поняття «персонал», зокрема «персональна організація» «персонал фірми», «персонал поліції», «персонал прокуратури», що доцільно вживати, і в стосовно людей, які працюють у системі адвокатури України.

Поряд з поняттям «персонал» вживалось і поняття «кадри». Кадри характеризуються порядком відбору, і призначенням на посаду, численність які зумовлені характером діяльності, засобами, складністю виробничих процесів різних організаційно – технологічних та виробничих функцій.

Кадри – більш вузьке поняття, ніж «персонал». У кадрах людина «працівник» як особистість, «персона» втрачає своє значення. Слово «кадри» походить з французького «cadres», що в перекладі означає «рама», «рамка», а до французької потрапило з латинської, що означало «чотирикутник». Саме в такій формі вивішувався в минулому в публічних місцях список працівників державних установ. З державного списку, що нагадував, «чотирикутник» (cadres) людей, що потрапляли до нього, стали називати кадрами. Слово з рамки було перенесено на документ (список), а з документа на його зміст. У минулому слово «кадри» застосовувалось для позначення, переважно, постійного складу державних органів та служб, які працювали за підвищеними вимогами до працівників, що сприяло появі таких термінів, як «кадровий військовий», «кадровик», «кадрова армія», «кадри спецслужб» тощо. Згодом поняття «кадри» стало міжнародним, у німецькій мові «cadres», в англійській «Cadre», в російській «кадры».

У кадровій роботі передбачається суцільна ієрархія, жорстка дисципліна, відсутність демократичних основ управління, колегіальності, тобто те, що властиве роботі з персоналом, у якій інтереси людини, її свободи, у трудовій діяльності мають бути на першому місці.

В умовах, коли Україна приєдналась до всіх міжнародних угод з питань захисту прав свобод людини, визнала міжнародні стандарти і правила поведінки посадових осіб, має намір інтегруватися до європейської спільноти, доцільніше використовувати поняття «персона» як таке, що відповідає завданням гуманізації, демократизації, відкритості.

Персонал адвокатури України – це одна із найважливіших характеристик внутрішнього середовища Національної асоціації адвокатів України.

Як зауважує Л.М. Димитрова, характеристики персоналу організації багато в чому

визначають стратегію, організацію, стиль управління, форми, логіку функціонування та розвитку. Персонал адвокатури України, як самоврядної організації, має свої особливості. Кожний адвокат має свою індивідуальну поведінку, яка визначається особистими здібностями, специфікою мотивації індивідуальною, організаційною свідомістю, світоглядом, етнічними віковими, статевими та іншими ознаками, але одночасно персоналу адвокатури властиві і певні особливості, а саме: особиста поведінка, яка базується на корпоративній організаційній свідомості, традиціях та професійній етиці.

Висновки

Адвокат – фізична особа, яка здійснює адвокатську діяльність на підставах, що передбачені Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», яка полягає в забезпеченні захисту прав і свобод та законних інтересів підозрюваного, обвинуваченого, підсудного, засудженого, щодо виправданого особи, якої передбачається застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру, або вирішується питання застосування у кримінальному провадженні, особи, щодо якої розглядається питання про видачу іноземній державі, також особи, яка притягується до адміністративної відповідальності під час розгляду справи про адміністративне правопорушення, в здійсненні інших видів правової допомоги, зокрема надання правової інформації, консультації і роз'яснень з правових питань, правової діяльності клієнта, складання заяв, скарг та інших документів правового характеру, спрямованих на забезпечення реалізації прав свобод і законних інтересів клієнта, недопущення їх порушення, а також сприяння відновлення в разі порушення та у виконанні функцій представників у випадках, передбачених законом. У процесі діяльності адвокатури України в цілому, і окремих адвокатів, зокрема, в інтересах забезпечення реалізації прав і свобод людини і громадянина, суспільства і держави постає потреба у визначенні сукупності працівників адвокатури, як персоналу адвокатури України.

SUMMARY

The article considers certain provisions of the Law of Ukraine «On Advocacy», which relate to the staff of the Bar, which is proposed to be perceived as the staff of the Bar of Ukraine. It is emphasized that in the current conditions of formation and development of market relations in Ukraine, the implementation of a complex of complicated interrelated social, economic and political changes, significantly increases the importance of the human factor and its effective use throughout the country and within a single organization, which is also the National Bar Association of Ukraine.

Human, as a person, has become the most important resource of any organization. The efficiency of the whole organization, its competitiveness depends on how a person has managed to perform the duties, improve a professional level, use the latest technologies.

The most important in the activity of the Bar of Ukraine is the staff, its composition and condition, cohesion, discipline, professional level, ability to develop – as these are the main conditions for the effectiveness of the National Bar Association of Ukraine as a human rights organization.

Ukraine has chosen European integration as a direction of development, signing the Association Agreement with the European Union at the 27th of June, 2014, thus committing itself to bringing its own legal and political system in line with the requirements of the Council of Europe and the EU.

The introduction of standards of European democracy, the development of civil society, the development of the rule of law cause profound changes in all spheres of public life.

The National Bar Association of Ukraine must address a number of new areas of activity and

further development, due to the aggravation of the criminal situation, a number of external and internal threats, deterioration in recent years of socio-economic indicators in the country.

Actuality of theme

In the Law of Ukraine «On Advocacy» it is stipulated that a lawyer is obliged to improve his professional level, but neither the law nor other regulations regulate the ability of lawyers to improve their skills, and how a lawyer should do it, and in what timeframe.

The above mentioned law determines the need for two years of practical experience as a lawyer's assistant or in another position, which provides for higher legal education. Theoretically, training is determined by establishing the appropriateness of the relevant specialization when passing qualifying exams.

However, the lawyer needs to develop consistently, as the legislation is constantly changing, bylaws are adopted, public administration is regulated not only by updating the legal framework, but also by creating new authorities, management, associations of citizens, establishing new relations.

In this regard, there is a need to develop scientific principles to improve the professionalism of lawyers, which will reveal their hidden potential, expand their knowledge, increase human potential, strengthen relations, provide more effective protection of human rights and freedoms, legitimate interests of state and society.

The relevance of the professional development of lawyers is an urgent presence, but in order to specify and clearly target the relevant measures to improve the skills of lawyers, it is necessary to define the concept that describes the entire staff of the legal system of Ukraine in a best way.

Література

[1.] Яковлева О.Г, «Стандартизація адвокатської діяльності» Вісник кримінального судочинства 2015р. № 1 ст. 157 – 162

[2.] Святослав Антонюк «Міжнародно-правові стандарти професійної діяльності адвоката у цивільному судочинстві України» 2019 рік ст. 347 – 353

[3.] Наталія Чудик : «Правовий статут адміністративному судочинстві». Актуальні проблеми правознавства 2016 р. № 2 ст. 77 – 82.

[4.] Бакаянова Н.М. «Міжнародні стандарти адвокатури: поняття, система, класифікація» Науковий Вісник. публічного та приватного права. 2016 рік №2 ст. 226 – 229.

[5.] С.Я. Фурса, Н.М. Бакаянова «Адвокатура України: «Організація адвокатури» у двох книгах.2016 рік. вид. «Алерта» 864 ст.